

مفاهیم اخلاقی و اجتماعی در کتاب های کودکان در ایران، گروه سنی ب، ده سال اخیر

مریم قمی^۱

کارشناسی ارشد زبان و ادبیات فارسی از دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرج

چکیده

نگاه به دوران کودکی در واقع نگاه به برزخ انتظار است، انتظار برای ورود به بزرگسالی و کامل شدن. از این رو باید در نگارش آثار برای کودکان دقت و خلاقیت لحاظ گردد. کودکان امروز نیازمند فراگیری مفاهیم زندگی از طریق داستان های ویژه خود می باشند. تا بهتر بیاندیشند، بهتر ببینند و زیبا زندگی کنند. و این مهم تنها با علاقه مند کردن کودکان به مطالعه محقق می شود. کسی که یک بار با لذت بخواند، به سادگی بار دیگر به سراغ کتاب خواهد رفت. شیر مادر هیچگاه از مد نمی افتد و کتاب نیز همینطور.

واژه های کلیدی: کودک، مطالعه، کتاب

۱ - نشانی: رشت، گلسار، خ ۸۸، پ ۷، ط ۱

شماره تلفن ثابت: ۰۱۳۱-۷۲۲۳۸۸۴ تلفن همراه: ۰۹۱۱۳۹۷۶۴۳

پست الکترونیکی: elmiraghomi@yahoo.com Address : golsar, st88, number7, first floor Rasht city.

گذشته ادبیات کودکان:

در اواخر قرن ۱۷ در اروپا، اهمیت تعلیم و تربیت کودکان مورد توجه قرار گرفت. «در ایران، کتاب احمد و سفینه طالبی از طالبوف نوشته شد که در آن پدری نکات مهم زندگی را به فرزندش احمد آموزش می دهد. ادبیات کودکان در ایران شاید بی ارتباط با درخت آسوریک یکی از کهن ترین آثار منظومه زبان پهلوی نباشد که فرمی کودکانه دارد و در دوره جدید، جبار باغچبان که اولین کودکانستان را در ایران بنا نهاد و در سال ۱۳۱۹ اولین بار قصه گویی برای کودکان آغاز شد و اولین مجله مخصوص کودکان کیهان بچه ها در سال ۱۳۳۷ منتشر گردید. ادبیات کودکان به معنا و مفهومی که امروز از آن داریم در ایران کاملاً تازگی دارد و شاید تاریخ آن از یک قرن تجاوز نکند جنبش ادبیات کودکان در ایران، به مفهوم تازه اش، مدیون گروهی است که انتشار مجله سودمند سپیده فردا در دانشسرای عالی سابق تهران همت گماشتند.» (شعاری نژاد، ۱۱۰). از عوامل بسیار فعال و موثر دیگر در ترویج ادبیات کودکان، به مفهوم امروزی شورای کتاب کودک را می توان نام برد که در زمستان ۱۳۴۱ با شرکت و همکاری عده ای از مریبان علاقمند و متخصص کارش را آغاز کرد. این شورا کتاب ها و مجله های مخصوص کودکان را که به وسیله اشخاص با مؤسسات انتشاراتی چاپ و منتشر می شوند در کمیسیون های متعدد خود از جنبه های مختلف بررسی و هر سال بهترین آنها را معرفی می کند و در نهایت به صورت فصلنامه طبقه بندی نموده تا همگان بتوانند از این منبع به کتابهای مورد نیاز دسترسی بهتری داشته باشند.

مطالعه ی کودکان:

بسیار شنیده ایم که عادت به مطالعه، باید از کودکی آغاز شود و به فرموده پیامبر (ص): «العلم فی الصغر کالتقش فی الحجر»، بنابراین، مطالعه کودکان باید، مطالعه

مهارت نوشته شود و حدود سنی کودکان لحاظ شود.

گروه های سنی کودکان و اهمیت دوره ی ابتدایی:

محققان و پژوهشگران با تحقیق بر روی کودکان و نیازهای روحی و فکری آنان، به این نتیجه رسیدند که کودکان را در گروه های مختلف تقسیم بندی کنند و برای هر گروه، کتابهای مخصوص آن سنین را تعیین کنند که جوابگوی خواسته های کودکان باشد. در گروه بندی علاوه بر تصاویر کتاب، موضوع داستان، زبان نوشتاری، تعداد صفحات و نتیجه گیری آن نیز دقت لازم صورت گرفته است، تا سبب شود کودکان از مطالعه آزاد خود لذت ببرند و دچار دلزدگی از کتاب نشوند. این کتابها با توجه به اصول روانشناسی رشد و مخاطب شناسی گروه بندی شده اند. گروه بندی پیش رو، توسط کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان است که در پشت جلد همه ی کتاب های منتشر شده خود آورده است:

سال های قبل از دبستان	۱- گروه الف
سال های اول، دوم، سوم دبستان	۲- گروه ب
سال های چهارم و پنجم دبستان	۳- گروه ج
دوره ی راهنمایی	۴- گروه د
دوره ی دبیرستان	۵- گروه ه

«دوره ی ابتدایی: در رشد و تربیت و تکوین شخصیت کودکان تاثیر بسزایی دارد. این دوره را دوره ی تادیب، خلاقیت، بروز استعدادهای عمومی و کودکی سوم گفته اند. از ویژگی های دوره ابتدایی، علاقه زیاد کودک به یادگیری، حافظه قوی، تقلید آگاهانه، رسیدن به مرحله ی تفکر محسوس و کنجکاوی هدفدار می باشد. بنابراین با توجه این ویژگی ها، سرمایه گذاری و اهمیت دادن به آموزش و پرورش در این دوره

ضرورت دارد.» (استادان طرح جامع آموزش خانواده و فرزندان در دوره ی ابتدایی، ۳۹)

توصیف سعدی نیز از دوران کودکی خواندنی است:

«هر که در خریدش ادب نکنند در بزرگی فلاح از او برخاست
چوب تر را چنان که خواهی پیچ نشود خشک جز به آتش راست»
(گلستان سعدی، باب هفتم)

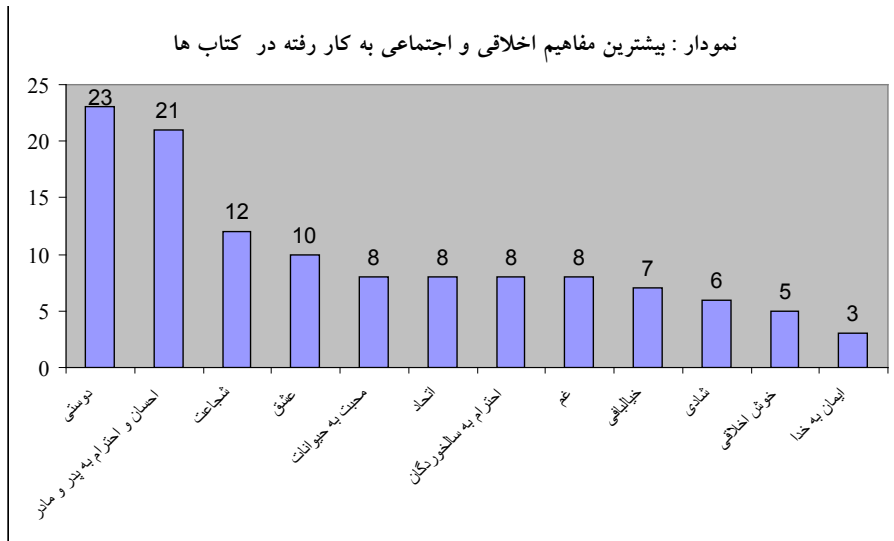
بنابراین، اهداف دورهٔ ابتدایی بسیار مهم و اساسی است. «چنانچه مسولان این دوره، از مدرسه تا خانه، تلاش گسترده ای در تحقق این اهداف داشته باشند، دانش آموز دورهٔ ابتدایی توانایی و مهارت های لازم را برای تحصیل در دوره های بعد کسب کرده، موفقیت های زیادی خواهند داشت و استعدادهای عمومی آنان شکوفا خواهد شد.

کودکان می گویند: ما بالنده ایم، خلاقیم، مبتکریم، ما را می شناسید؟ ما معلمان، استادان، مهندسان، مدیران، شاعران، فیلسوفان، صنعتگران، عالمان و رهبران آینده ایم. جرقه ها را از کودکی بزنید. به دبستان و تعلیم و تربیت ما در این دوره اهمیت دهید که در بزرگی دیر است دیر!» (استادان طرح جامع آموزش خانواده و فرزندان در دوره ی ابتدایی، ۶۱، ۶۲)

نتایج بدست آمده از کتاب های تالیف شده (۱۳۷۸ تا ۱۳۸۷):

بررسی و تحقیق در کتابهای تالیف شده گویای آن است که در مدت ۱۰ سال، مطالبی را که کودکان با آن زندگی و کودکی کرده اند، دارای فراز و نشیب بسیاری بوده است. در این مدت مفاهیم اخلاقی و نقش آن در ۵۱ جلد کتاب منتشر شده، که توسط شورای کتاب کودک در حوزهٔ ادبیات واقعگرا برای گروه سنی ب مورد تایید و مورد بررسی قرار گرفته است، به شرح می باشد:

نمودار زیر بیشترین مفاهیم به کار رفته در ۹۴ کتاب گروه سنی ب در ده سال اخیر را شامل می شود.

نتیجه

در این مقاله، در حد توان سعی شد تا با ارائه یک گزارش از محتوای کتابهای تالیفی و ترجمه در یک دهه اخیر با مفاهیم به کار رفته در آثار، آشنا شویم. هدف از پرداختن به چنین موضوعی، بررسی کتابهای انتشار یافته از لحاظ محتوا و مفاهیم و بررسی نقاط ضعف و قوت آثار به چاپ رسیده بوده است. از این رو با مطالعات انجام شده در بخش تالیف، آثار منتشر شده با دارا بودن مفاهیم اخلاقی و اجتماعی یکسان در طی یک دهه با موضوعات متشابه همراه کودکان بوده اند. در آثار ترجمه شده نویسندگان به مفاهیم اجتماعی با دقت بیشتری پرداخته اند. همین امر شاید، به علاقمندی کودکان به مطالعه ی چنین آثاری بیانجامد و مقبولیت آثار ترجمه شده را افزایش دهد. زیرا به موضوعات اجتماعی و فردی به زیبایی پرداخته شده است. این امر باعث شده تا آثار تالیف به کنار رفته و کتاب های ترجمه، طرفداران بیشتری پیدا کنند.

